

کارگاه ترجمه

تألیف:

جعفر فیروزمندی بندپی

عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه

انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه

۱۳۸۹

سرشناسه :	فیروزمندی‌بندی، جعفر، ۱۳۵۵-ه
عنوان و نام پدیدآور :	کارگاه ترجمه‌تألیف جعفر فیروزمندی‌بندی.
مشخصات نشر :	کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کرمانشاه، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری :	ط. ۲۸۸ ص.
فروست :	دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه، ۴۷.
شابک :	۹۷۸-۹۶۴-۲۲۳-۷۰۲-۹
وضعیت فهرست نویسی :	فیا
یادداشت :	فارسی عربی.
موضوع :	زبان عربی -- راهنمای آموزشی (عالی)
موضوع :	زبان عربی -- ترجمه به فارسی
موضوع :	ترجمه -- راهنمای آموزشی (عالی)
شناسه افزوده :	دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه
رده بندی کنگره :	۱۳۸۹ ق ۵۸۷/۲-۲۶۱۷ P3
رده بندی دیویی :	۲۹۲/۷۸۰۲
شماره کتابشناسی ملی :	۲۰۲۳۶۶۹

انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه

- نام کتاب: کارگاه ترجمه.
 - مولف: جعفر فیروزمندی بندی (عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه)
 - ناشر: انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه.
 - حروفچینی و طرح جلد: فاطمه حسینیان.
 - نوبت چاپ: اول ۱۳۸۸
 - تیراژ: ۲۰۰۰ جلد.
 - تعداد صفحه: ۲۸۸ ص.
 - قطع کتاب: وزیری.
 - قیمت: ۵۵۰۰ تومان.
 - لیتوگرافی، چاپ و صحافی: نهضت.
 - شماره شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۲۳-۷۰۲-۹
- همه حقوق چاپ برای دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه محفوظ می باشد.
- صحت مطالب کتاب به عهده مؤلفان بوده و ناشر مسئولیتی در این موضوع ندارد.
- آدرس انتشارات: کرمانشاه، میدان فردوسی، انتهای شهرک متخصصین، مجتمع امام خمینی، ساختمان پژوهش (آیت اله نجومی)، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه. کدپستی: ۶۷۱۸۹۹۷۵۵۱
- تلفن: ۰۸۳۱۷۲۴۳۱۸۱ نمایر: ۰۸۳۱۷۲۴۳۱۹۶

جنبش نرم افزاری، یعنی در زمینه علم، تولید علم و شکستن مرزهای علم، یک جنبش و یک حرکت عظیم به وجود بیاید. جنبش نرم افزاری، یعنی در معرفت علمی ننشینید دست خود را دراز کنید؛ تا دیگران بکارند و میوه چینی کنند و هر مقدار از میوه را که لازم نداشتند، بیاورند در دست شما بگذارند. برو به کار؛ برو آبیاری کن؛ برو روی بنایی که دیگران ساخته اند، بنا بساز؛ این، هدف ما بود.

مقام معظم رهبری

حضرت آیت الله العظمی خامنه ای

شورای انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمانشاه

دکتر مهدی روزرخ (مدیر مسئول انتشارات و معاون پژوهشی)

دکتر حمیدرضا عبدالمحمدی (معاون آموزشی)

دکتر محمد مهدی جوکار (مدیر انتشارات)

مهندس بهروز راسخی (دبیر شورای انتشارات)

علیمراد احمدی

دکتر نوذر قنبری

فهرست مطالب

ج	تقديم.....
۱۷	مقدمه.....
۱۹	اهمیت ترجمه.....
۱۹	مسائلی را که یک مترجم باید بداند.....
۲۵	تعریب واژگانی که در زبان عربی وجود ندارد.....
۲۵	۱. حرف «گ» در اکثر موارد به «غ» یا «ج» یا «ک» تبدیل می‌شود.....
۲۶	۲. حرف «چ» در اکثر موارد به «تش» (تاء ساکن + شین) یا «یش» و یا «ش» و یا «ص» تبدیل می‌شود.....
۲۶	۳. حرف «پ» در اکثر موارد به «ب» تبدیل می‌شود.....
۲۶	۴. حرف «ژ» تبدیل به «ج» می‌شود.....
۲۸	انتقال کلمات از زبانهای خارجی به زبان عربی.....
۳۱	موصوف و صفت.....
۳۱	مطابقت صفت و موصوف.....
۳۲	ترجمه جملات وصفیه.....
۳۵	ترکیب موصوف و صفت و مضاف و مضاف‌الیه.....
۳۹	مرکبهای وصفی و مرکبهای اضافی.....
۴۱	موصوف و صفت مقلوب در فارسی و عربی.....
۴۱	انتخاب صفات مناسب.....
۴۲	تعریب مضاف و مضاف‌الیه.....
۴۳	عدم تناسب در مرتب کردن واژگان.....
۴۸	افزودن «ال» بر سر اسمهای غَلَم.....

۵۰	اسمهای ملحق به مثنی
۵۰	ضمیر شأن و قصه
۵۰	ضمیر فصل یا عماد
۵۳	«أب - ابن - بنت - أخ - أم» در ترکیب با برخی اسمها
۵۶	ترجمه کلمات معرفه و نکره
۵۹	اسم اشاره
۶۲	معادل صفات اشاره مرکب
۶۵	اسماء اشاره مکانیه
۶۵	تمیز
۶۷	حال
۶۷	حال مفرد
۷۰	۲. حال جمله
۷۱	حال شبه جمله
۷۳	مفعول مطلق
۷۳	۱. مفعول مطلق تأکیدی
۷۴	۲. مفعول مطلق نوعی
۷۴	۳. مفعول مطلق عددی
۷۸	باب تحذیر
۷۹	إغراء
۸۲	باب إختصاص
۸۲	باب اشتغال
۸۵	معادل صفت تفضیلی در زبان عربی
۸۵	معادل صفت عالی در زبان عربی
۸۸	افعل تعجب
۹۲	اعداد
۹۲	الف: انواع عدد اصلی

۹۶	درباره «بضع و بضعة و بُيُوت»
۹۷	۲. اعداد مرکب
۹۹	عقود
۱۰۱	اعداد معطوف
۱۰۳	اعداد مضاف
۱۰۵	ب) اعداد ترتیبی
۱۰۸	بیان تاریخ در عربی
۱۱۰	ماههای میلادی رومی
۱۱۰	ماههای میلادی معمول
۱۱۰	ایام هفته
۱۱۰	چند مثال برای خواندن تاریخ
۱۱۳	طریقه خواندن عدد
۱۱۴	۱. یک مثال در تاریخ به روش خواندن از عدد بزرگتر به کوچکتر:
۱۱۶	۲. از رقم کوچکتر به بزرگتر - از سمت راست به چپ که به دو روش انجام می‌گیرد:
۱۲۲	خواندن ساعت
۱۲۵	اعداد کسری
۱۲۸	اعداد اعشاری
۱۳۰	ادوات استفهام
۱۳۴	۱. «تسویه»
۱۳۴	۲. «انکار ابطالی» یعنی ما بعد همزه غیرواقعیت و ادعای آن دروغین است
۱۳۴	۳. «انکار توییخی» یعنی ما بعد همزه واقعیت دلد ولی فاعل آن سرزنش می‌شود
۱۳۵	۴. «تقریر - اقرار گرفتن»
۱۳۵	۵. «تهکم - مسخره کردن»
۱۳۵	۶. «تعجب»
۱۳۵	۷. استیطاء (نسبت‌کنندگی به کسی دادن)
۱۳۵	۸. «امر»
۱۴۰	تقسیم‌بندی افعال

۱. فعل ماضی	۱۴۰
۲. ماضی بعید «اکمل»	۱۴۱
ماضی استمراری	۱۴۵
طریق ساخت ماضی استمراری	۱۴۵
بحث درباره «لو»	۱۴۶
ماضی استمراری منفی	۱۴۹
ماضی نقلی	۱۵۲
طریق ساخت ماضی نقلی	۱۵۲
ماضی نقلی منفی	۱۵۳
طریق ساخت ماضی نقلی منفی	۱۵۳
ماضی نقلی مستمر	۱۵۵
طریق ساخت ماضی نقلی مستمر	۱۵۵
ماضی نقلی مستمر منفی	۱۵۵
ماضی التزامی	۱۵۷
ماضی التزامی منفی	۱۵۸
ماضی ملموس	۱۶۰
طریق ساخت ماضی ملموس	۱۶۰
مضارع اخباری	۱۶۲
مضارع اخباری منفی	۱۶۲
مضارع التزامی	۱۶۴
(۱) «لیتَ + اسم ظاهر یا ضمیر + فعل مضارع»	۱۶۴
(۲) هرگاه بر سر فعل مضارع «رتما» بیاید بصورت مضارع التزامی ترجمه می شود	۱۶۴
(۳) هرگاه بر سر فعل مضارع «آن» ناصبه بیاید بصورت مضارع التزامی ترجمه می شود	۱۶۴
مضارع التزامی منفی	۱۶۵
مضارع ملموس	۱۶۷
افعال مقاربه	۱۶۹

۱۷۱		طریقه منفی کردن «کاد»
۱۷۴		افعال شروع
۱۷۷		افعال رجاء
۱۸۰		افعال ناقصه
۱۸۲		کان
۱۸۲		صرف فعل «کان» در فارسی و عربی
۱۸۲		مختصات کان
۱۸۶		مادام
۱۸۷		«مازال - مابرح - مافتی - ما انفک»
۱۹۱		افعال مدح و ذم
۱۹۲		معانی بابها
۱۹۳		معانی باب «افعال»
۱۹۳		۱. «تعدیه»
۱۹۴		۲. «صبرورت»
۱۹۵		۳. حینونت: یعنی رسیدن وقت کاری
۱۹۵		۴. «تعریض»
۱۹۵		۵. دخول فاعل در زمان یا مکانی که ماده فعل بر آن دلالت دارد:
۱۹۵		الف: دخول فاعل در زمان
۱۹۶		ب: دخول فاعل در مکان یا رسیدن به آن
۱۹۶		۶. وصول به عدد
۱۹۷		۷. مفعول را دارای صفتی یافتن
۱۹۷		۸ سلب
۱۹۷		۹. معنای ثلاثی مجرد
۱۹۸		۱۰. ضد معنای ثلاثی مجرد
۱۹۸		۱۱. مبالغه در مبدأ فعل
۱۹۸		۱۲. برای تغییر معنای ثلاثی مجرد

۱۹۹	معانی باب «تفعیل»
۱۹۹	۱. تکثیر
۲۰۰	۲. تعدیه
۲۰۰	۳. نسبت دادن یعنی فاعل، مفعول را به اصل فعل نسبت می‌دهد
۲۰۱	۴. سلب
۲۰۱	۵. صیرورت
۲۰۱	۶. حرکت فاعل به سوی مکانی که فعل از آن مشتق شده است «روکردن به چیزی یا جایی» مانند:
۲۰۱	۷. مختصر کردن حکایت از چیزی
۲۰۱	۸. تأکید
۲۰۲	۹. دعا
۲۰۲	۱۰. شدن چیزی، شیه چیزی
۲۰۲	۱۱. ضد معنای «انفعال»
۲۰۲	معانی باب مفاعله
۲۰۲	۱. مشارکت
۲۰۳	۲. تکثیر
۲۰۳	۳. تأکید
۲۰۴	۴. تعدیه
۲۰۴	معانی باب «تفعّل»
۲۰۴	۱. مطاوعه «تفعیل»
۲۰۴	۲. اتخاذ
۲۰۵	۳. تکلف
۲۰۵	۴. شکایت و اظهار فعل
۲۰۵	۵. طلب
۲۰۶	۶. تأکید
۲۰۶	۷. تدریج
۲۰۶	۸. نجس
۲۰۷	۹. صیرورت

۱۰. یکی دیگر از معنای «تفعل» نسبت دادن فاعل به فعل است. ۲۰۷
- معانی باب «تفاعل» ۲۰۷
۱. مشارکت ۲۰۷
۲. تظاهر و تشبه ۲۰۸
۳. مطاوعه ۲۰۸
۴. معنای ثلاثی مجرد به خاطر تأکید ۲۰۸
۵. تدریج ۲۰۸
- معانی باب «إفتعال» ۲۰۹
۱. مطاوعه ۲۰۹
۲. إِتخاذ ۲۰۹
۳. مشارکت ۲۱۰
۴. کوشش کردن و به مشقت افتادن برای تحصیل اصل و مبدأ فعل ۲۱۰
۵. طلب ۲۱۰
۶. معنای ثلاثی مجرد بخاطر تأکید ۲۱۱
- معانی باب إفتعال ۲۱۱
- معانی باب إستفعال ۲۱۱
۱. طلب ۲۱۱
۲. تحول ۲۱۲
۳. اعتقاد ۲۱۲
۵. معنای ثلاثی مجرد به خاطر تأکید ۲۱۳
۶. مطاوعه ۲۱۳
۹. مختصر حکایت کردن ۲۱۳
- معانی باب إفعال ۲۱۳
۱. دخول فاعل در مبدأ فعل که معنای غالی آن است مانند ۲۱۳
۲. مبالغه ۲۱۴
- معانی برخی از حروف جر ۲۱۷
- «باء» ۲۱۷

۱. استعانت ۲۱۷
۲. متعلی کردن ۲۱۷
۳. به معنای «عن» ۲۱۷
۴. به معنای «بن» ۲۱۷
۵. بدل ۲۱۸
۶. مقابله ۲۱۸
۷. زائد ۲۱۸
۸. سب ۲۱۸
۹. قسم ۲۱۸
۱۰. الصاق ۲۱۸
۱۱. به معنای «فی» ۲۱۹
- «ل» ۲۱۹
- «علی» ۲۲۰
- «من» ۲۲۲
۱. ابتدای غایت ۲۲۲
۲. تبعیض ۲۲۲
۳. تمیز ۲۲۲
۴. زائد ۲۲۲
۵. بیان جنس ۲۲۳
۶. تعلیل ۲۲۳
۷. بدل ۲۲۴
۸. تمیز ۲۲۴
۹. به معنای «باء» ۲۲۴
- «الی» ۲۲۵
۱. انتهای غایت ۲۲۵
۲. به معنای «مع» ۲۲۵
۳. به معنای «نزد» ۲۲۵

- ۲۲۶..... ۱. اختصاص
- ۲۲۶..... «کاف»
- ۲۲۶..... ۱. به معنای تشبیه
- ۲۲۶..... ۲. تعلیل
- ۲۲۶..... ۳. زائده «تأکید کننده معنی»
- ۲۲۶..... «فی»
- ۲۲۶..... ۱. ظرف
- ۲۲۶..... ۲. مقایسه
- ۲۲۶..... ۳. به معنای «با»
- ۲۲۷..... ۴. به معنای «علی»
- ۲۲۷..... ۵. تعلیل
- ۲۲۷..... ۶. به معنای «نحو»
- ۲۲۷..... «عن»
- ۲۲۷..... ۱. مجاوزت
- ۲۲۷..... ۲. تعلیل
- ۲۲۸..... ۳. بدل
- ۲۲۸..... ۴. به معنای «فی»
- ۲۲۸..... ۵. به معنای «الی» یعنی «تا»
- ۲۲۸..... ۶. به معنای «علی»
- ۲۳۱..... حروف تحذیض و توییح
- ۲۳۳..... بحثی پیرامون «آن»
- ۲۳۳..... ۱. «آن ناصبه مصلویه»
- ۲۳۵..... «آن زائده»
- ۲۳۵..... «آن مخففه از مثقله»
- ۲۳۶..... معانی «آن»
- ۲۳۶..... «آن» به معنای «لئلا»
- ۲۳۶..... «آن» به معنای «لا»

۲۳۶	معانی «إذ»
۲۳۷	معادل‌های «که»
۲۴۰	نمونه‌هایی از ترجمه‌های گوناگون
۲۶۸	متون برگزیده برای ترجمه
۲۶۸	«أكبر»
۲۷۴	جواز هاتفي بين البرد و النار
۲۷۴	الخرافة البيضاء
۲۷۴	صراخ القبور
۲۸۲	«قریتی و بیستی»
۲۸۳	گردآوری لغت و تألیف فرهنگها
۲۸۳	۱. فرهنگهایی که براساس ترتیب حروف حلقی می‌باشد
۲۸۴	۲. فرهنگهایی که براساس حرف اول کلمه مرتب شده‌اند
۲۸۵	۳. فرهنگهایی که براساس حرف آخر کلمه مرتب شده‌اند
۲۸۵	فرهنگهای عربی معاصر ریشه‌ای
۲۸۶	فرهنگهای معاصر الفبایی
۲۸۷	فهرست منابع و مآخذ

مقدمه

ترجمه یکی از علوم ضروری است که برای اظهار و بیان کردن آراء و افکار و اندیشه های اقوام و ملل دیگر بکار برده می شود که بوسیله آن تجارت دیگران را می توان در اختیار هم زبانان خود قرار داد و تعاملی نیکو و سازنده با اقوام متعدد فراهم ساخت.

ترجمه شاید در ابتدای کار سهل و آسان به نظر آید اما سختیها و پیچیدگیها و ظرافتهای خاصی دارد که یک مترجم خوب باید تمامی این موارد را به دقت رعایت نماید و تقریباً یک معارف کاملی از فن و فنون ترجمه داشته باشد کتابی که در دست شماست سعی و تلاش نگارندگان بر آن است که اصولی ترین و بهترین فنون و قواعد علم ترجمه به خواننده ارائه شود شاید بتوان گفت این کتاب منبع خوبی برای دانشجویان رشته زبان و ادبیات عربی، الهیات و معارف اسلامی، ادبیات فارسی و دیگر پژوهشگران و دانشجویان دانش دوست باشد که اشتیاق یادگیری علم ترجمه را در خود پرورش داده اند سعی ما در این کتاب ارائه قواعد مهم ترجمه با زبانی شیوا و ساده است بگونه ای که دانشجویان بدون حضور استاد بتوانند از آن بهره ببرند و در راستای این هدف به ارائه نمونه ها و مثالهای بسیاری پرداختیم تا مسائل طرح شده بر اثر ممارست و تکرار در ذهن دانشجو و خواننده ملکه گشته و اضافه بر آن با استثنائات قوانین هر چه بیشتر آشنا گردد. امیدواریم آنچه به تحریر درآمده مورد قبول حضرت دوست واقع شود. و دوستان گرامی بتوانند هر چه بهتر در راه فرهنگ قرآن و زبان قرآنی گام بردارند.

این کتاب آموزشی بوده و برای واحد درسی «ترجمه» رشته‌های زبان و ادبیات عرب، الهیات و معارف اسلامی، دینی و عربی و علوم قرآنی قابلیت تدریس را دارد.

و من الله التوفیق

جعفر فیروزمندی